

Innst. S. nr. 128

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument nr. 8:40 (2005-2006)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg og Martin Engeset om utvidelse av ordningen med uføretrygd som lønnstilskudd

Til Stortinget

BAKGRUNN

Det har vært en sterk økning i antall uføretrygdede over en årrekke, fra nærmere 250 000 personer i 1997 til over 315 000 personer i 2005. Dette er en utfordring i arbeidet med å skape et mer inkluderende arbeidsliv og stiller krav til utprøving av nye virkemidler. Mange uføretrygdede gir uttrykk for at de ønsker en ny sjanse til å komme tilbake i arbeid. Vellykket reaktivisering vil kunne gi en stor samfunnsøkonomisk gevinst.

Det er dessuten sløsing med menneskelige ressurser når personer som slett ikke vil være trygdet, men som ønsker en jobb, ikke får anledning til det. Alle trygde- og stønadsordninger bør oppmuntre og hjelpe mennesker til å komme i arbeid, ikke minst fordi det betyr svært mye for den enkelte uføretrygdedes selvrespekt å få en ny sjanse til å gå fra passivitet til deltagelse, inkludering og aktivitet.

Dette er bakgrunnen for at regjeringen Bondevik II introduserte en ny forsøksordning hvor uføretrygden benyttes som lønnstilskudd. Ved å vri utbetalingen av passive stønader mot å bruke aktive tiltak, kan uføretrygden på nærmere vilkår inngå som et lønnssubsidium til arbeidsgivere som ansetter uføretrygdede som ønsker å prøve seg i arbeidslivet. Målet med ordningen er å få flere uføretrygdede tilbake i arbeidslivet.

Den uføretrygdede får utbetalt normal lønn på linje med andre arbeidstakere i virksomheten. Tiltaket har en varighet på maksimalt fem år. Arbeidstakeren har i denne perioden en hvilende pensjonsrett som innebærer at han/hun kan få tilbake uføretrygden dersom

arbeidsforsøket ikke lykkes. Både partene i arbeidslivet og funksjonshemmedes brukerorganisasjoner har etterlyst en slik ordning.

Gjennom ordningen senkes arbeidsgivernes terskel for å prøve ut en uføretrygd i arbeid, samtidig som den uføretrygdede lettere kan prøve ut sin arbeidsevne. En økt tilbakevending fra uføretrygd til arbeid vil over tid redusere statens utgifter til uføretrygd.

Forsøket ble iverksatt i 2005 i fylkene Hedmark, Rogaland, Sør-Trøndelag, Telemark og Troms. Det ble satt av 20 mill. kroner til den nye ordningen på budsjettet for 2005 som ble økt til 76,2 mill. kroner på budsjettet for 2006. Det er lagt til grunn at 1 100 personer vil delta i forsøket ved utgangen av 2006.

Ordningen med uføretrygd som lønnstilskudd er bare tilgjengelig for personer som har fått innvilget uføretrygd etter reglene som gjaldt før 1. januar 2004. Personer som har fått innvilget uføretrygd eller tidsbegrenset uførestønad etter reglene som ble innført fra og med 1. januar 2004, kan dermed ikke få utbetalt uføretrygden/stønaden som lønnstilskudd.

Lokale trygdekontorer rapporterer om eksempler på at uføretrygd har ønsket å komme i arbeid med uføretrygd som lønnstilskudd, men de har falt utenfor ordningen fordi de har fått sin uføretrygd etter 1. januar 2004. Med dagens bestemmelse vil disse for alltid være utelukkede fra ordningen. Begrunnelsen ligger i at man da innførte ordningen med tidsbegrenset uførestønad. Prinsippene som ligger til grunn i ordningen, bør likevel gjøres tilpasset for gruppen som har kommet til etter 1. januar 2004.

Forslagsstillerne ber Stortinget anmode Regjeringen om at også dette vurderes i revidert nasjonalbudsjett. Gruppen av uføretrygdede som kan rekrutteres til ordningen vil dessuten være stadig minkende på grunn av overgang til alderspensjon og avgang ved død. Personene i gruppen vil stadig bli mindre attraktive som arbeidskraft.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag etter en gjennomgang av ordningen med uføretrygd som lønnskudd i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2006, med sikte på å gjøre ordningen landsdekkende. Herunder må det vurderes om prinsippene kan videreføres også i en ordning for personer som har fått innvilget uføretrygd eller tidsbegrenset uførestønad etter reglene som ble innført fra og med 1. januar 2004."

KOMITEENS BEHANDLING

Komiteen ba i brev av 10. februar 2006 om departementets vurdering av forslaget. Departementets svarbrev av 13. mars 2006 følger vedlagt.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Eva Kristin Hansen, Per Rune Henriksen og Sverre Myrli, fra Fremskrittspartiet, Kari Kjønnaas Kjo, Endre Skjervø og Kenneth Svendsen, fra Høyre, Martin Engeset, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund, fra Senterpartiet, Dagfinn Sundsbø og fra Venstre, André N. Skjelstad, viser til Dokument nr. 8:40 (2005-2006) om utvidelse av ordningen med uføretrygd som lønnskudd.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til brev fra arbeids- og inkluderingsministeren av 13. mars 2006. I brevet redegjøres det for at ECON, på oppdrag fra departementet, har evaluert ordningen med uførepensjon som lønnskudd, og at ECON i denne evalueringen mener det er for tidlig å trekke konklusjoner om ordningens potensial.

I ovennevnte brev slår arbeids- og inkluderingsministeren videre fast at han vil se på om ordningene for reaktivisering til arbeidslivet er fornuftige, og da særlig om de som har fått innvilget uførepensjon etter 1. januar 2004 også bør være omfattet av ordningen med uførepensjon som lønnskudd. Flertallet er enig i denne vurderingen, og mener dessuten at det bør vurderes om de som er innvilget tidsbegrenset uførestønad også skal kunne omfattes av ordningen med uførepensjon som lønnskudd.

Flertallet viser til at Regjeringen i stortingsmeldingen om arbeid, velferd og inkludering som skal legges fram høsten 2006, vil se på ordningen med uførepensjon som lønnskudd i sammenheng med alle andre virkemidler for å lykkes bedre med å inkludere flere i arbeidslivet. Flertallet er enig i dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre har merket seg arbeids- og inklu-

deringsministerens brev av 13. mars 2006, hvor statsråden slår fast at han vil se på dagens ordninger for reaktivisering til arbeidslivet, herunder en eventuell utvidelse av ordningen med uførepensjon som lønnskudd, i sammenheng med stortingsmeldingen om arbeid, velferd og inkludering som skal legges frem høsten 2006.

Disse medlemmer mener dette signaliserer en altfor passiv holdning fra Regjeringens side i forhold til å prøve ut tiltak som kan bidra til å stanse den svært urovekkende økningen i antall uføretrygdede. Det er et faktum at forsøksordningen med uførepensjon som lønnskudd har gitt en rekke personer en ny sjanse til å prøve seg på arbeidsmarkedet, og at dette betyr svært mye for den enkeltes livskvalitet og selvrespekt. Disse medlemmer ser ingen god grunn til at uføretrygdede i 14 av landets fylker skal nektes denne muligheten til deltagelse, inkludering og aktivitet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med en gjennomgang av ordningen med uføretrygd som lønnskudd i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2006, med sikte på å gjøre ordningen landsdekkende. Herunder må det vurderes om prinsippene kan videreføres også i en ordning for personer som har fått innvilget uføretrygd eller tidsbegrenset uførestønad etter reglene som ble innført fra og med 1. januar 2004."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil peke på at hensikten bak ordningen med tidsbegrenset uførestønad er at flest mulig av dem som mottar stønaden, skal komme tilbake i arbeid gjennom oppfølging i stønadsperioden. Dette målet oppnås gjennom tiltak og aktiviteter som øker sannsynligheten for at den enkelte kan vende tilbake til arbeidslivet. Tilknytning til arbeidslivet er i denne forbindelse avgjørende viktig, ettersom vi vet at lang tids lediggang gjør det betydelig vanskeligere å komme i jobb igjen. For at mennesker som blir uføretrygdet skal ha en større mulighet til å komme seg ut i arbeidslivet, er det avgjørende at det eksisterer et arbeidsmarked som er villig til å ansette disse. Aetat må derfor i mye større grad fokusere på å komme i kontakt med bedrifter som er villig til å ansette uføretrygdede.

Disse medlemmer synes derfor det er svært oppsiktsvekkende når Aetat opplyser at kun 470 av vel 30 000 mottakere av midlertidig uførestønad pr. i dag går på arbeidsmarkedstiltak. Dette viser at kun et fåtall følges opp i tråd med Stortingets intensjon da ordningen med tidsbegrenset uføretrygd ble innført. På denne bakgrunn fremstår det som problematisk at personer som mottar tidsbegrenset uførestønad er utestengt fra flere typer reaktiviseringstiltak, herunder ordningen med uførepensjon som lønnskudd.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstre-

parti og Senterpartiet, viser til at ordningen med uførepensjon som lønnstilskudd ble introdusert som en ny forsøksordning i statsbudsjettet for 2005. Regjeringen Bondevik II ønsket da å arbeide videre med utformingen med bruk av lønnstilskudd og ville komme tilbake med foreløpige erfaringer og eventuelle ytterligere budsjettkonsekvenser i Revidert nasjonalbudsjett for 2005. Flertallet viser til at slik gjennomgang ikke ble foretatt i Revidert nasjonalbudsjett og at regjeringen Bondevik II ikke forserte noen evaluering av forsøksordningen. Flertallet ser med undring at komiteens medlem fra Høyre først nå fordrer raske endringer. Evaluering forelå først i 2006. På denne bakgrunn mener flertallet at en veloverveid vurdering og bred gjennomgang først kan fremlegges i sammenheng med stortingsmeldingen om arbeid, velferd og inkludering, som ifølge brev av 13. mars 2006 fra arbeids- og inkluderingsministeren skal legges fram høsten 2006.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Fremskrittspartiets programfestede politikk om at uføretrygd skal gis anledning til å prøve sine muligheter til inntektsgivende arbeid med jevne mellomrom. Bare i de tilfeller det er helt klart at trygdemottakeren ikke har noen restarbeidsevne, skal full og varig uførepensjon tilståes. På denne bakgrunn støttet Fremskrittspartiets medlemmer innføringen av forsøksordningen med uføretrygd som lønnstilskudd fra 1. januar 2005. Disse medlemmer vil understreke at satsing på reaktivisering av uføretrygd, som har ønske om å kunne utføre et arbeid og som har en ubenyttet restarbeidsevne, er viktig både for samfunnet og for den enkelte trygdede. Disse medlemmer ser derfor positivt på ordningen med uføretrygd som lønnstilskudd. Ordningen gir, slik disse medlemmer ser det, den trygdede anledning til å forbedre sin situasjon, både ved økt inntekt, sosial deltakelse og generell aktivisering og deltakelse i arbeidslivet. Uføretrygd som lønnstilskudd gir arbeidsgivere et incentiv til å la personer med noe redusert arbeidsevne prøve sine krefter i en arbeidssituasjon, det gir den trygdede muligheter til å forbedre sin situasjon og det gir muligheter til innsparing for samfunnet.

Disse medlemmer viser til at ECON har evaluert forsøksordningen og bakgrunnen for at det er langt færre deltakere på ordningen enn det som var forventet, ifølge brev fra statsråd Bjarne Håkon Hanssen den 13. mars 2006. ECON peker på at manglende økonomiske incentiver for uførepensjonistene og at ordningen kan innebære en økonomisk risiko på sikt kan være medvirkende årsaker til dette. Disse medlemmer mener derfor at disse faktorene og regelverket bør gjennomgås og at virkemidlene og regelverket eventuelt revideres og endres slik at trygdede med restarbeidsevne også får en klar plikt til å delta i forsøk dersom vedkommende er i stand til å delta i arbeidslivet, og slik at det innføres et økonomisk incentiv for den trygdede til å delta i arbeidslivet.

Disse medlemmer går ut fra at innføringen av NAV fra sommeren 2006 vil kunne bidra til bedre over-

sikt over trygdedes og sosialklienters samlede situasjon og bedre muligheter til å tilrettelegge for den enkelte stønads- og trygdemottaker når det gjelder krav til arbeidsinnsats. Attføring og motiveringstiltak er, slik disse medlemmer leser omtalen av rapporten fra ECON i statsrådets brev av 13. mars 2006, nødvendige deler av forsøksprosjektet, og disse medlemmer anser det som en viktig oppgave for Trygdeetaten/Aetat/NAV å sørge for at slike tiltak blir satt inn for å klargjøre og motivere trygdemottakerne til arbeidsinnsats.

Disse medlemmer viser til at ECON, ifølge brevet fra statsråd Bjarne Håkon Hanssen, mener det egentlig er for tidlig å trekke konklusjoner om forsøksordningens potensial, men at potensialet for ordningen trolig ikke er så stort. Disse medlemmer er enige i at det er for tidlig å trekke konklusjoner, og mener at en bredere satsing med intensivert innsats for å skaffe arbeid til trygdede kan gi bedre resultater på lengre sikt. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av å begrense den store økningen av antallet uførepensjonister, av hensyn til de trygdede og deres livssituasjon, arbeidsgiverne og samfunnet som helhet. Disse medlemmer vil derfor støtte forslaget om en gjennomgang av ordningen med uføretrygd som lønnstilskudd i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2006 med sikte på å gjøre ordningen landsdekkende, og fremmer i tillegg følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag for å innføre en plikt for alle trygde- og stønads-mottagere til å delta i arbeidslivet med den restarbeidsevne som er til stede, basert på uføregraden."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre støtter forslagsstillernes intensjon om å gjøre ordninger som kan motivere trygdede til å forsøke seg i arbeidslivet, landsdekkende. Etter disse medlemmers oppfatning bør forsøksordningen med uførepensjon som lønnstilskudd gjøres landsdekkende og gjeldende også for dem som har fått uførepensjon etter 1. januar 2004. Disse medlemmer ser imidlertid at det kan være behov for visse justeringer i ordningen som en følge av funn gjort i evalueringen, og mener derfor departementet bør få tid frem til høsten 2006 for å vurdere eventuelle endringer i ordningen før den etter disse medlemmers mening bør gjøres landsdekkende og gjeldende også for dem som har fått uførepensjon etter 1. januar 2004.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med en gjennomgang av ordningen med uføretrygd som lønnstilskudd i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2006, med sikte på å gjøre ordningen landsdekkende. Herunder må det vurderes om prinsippene kan videreføres også i en ordning for personer som har fått

innvilget uføretrygd eller tidsbegrenset uførestønad etter reglene som ble innført fra og med 1. januar 2004.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag for å innføre en plikt for alle trygde- og stønads-mottagere til å delta i arbeidslivet med den restarbeids-evne som er til stede, basert på uføregraden.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:40 (2005-2006) - forslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg og Martin Engeset om utvidelse av ordningen med uføretrygd som lønns-tilskudd - vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 6. april 2006

Karin Andersen
leder

Sverre Myrli
ordfører

Vedlegg**Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 13. mars 2006****Dokument nr. 8:40 (2005-2006) - Forslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg og Martin Engeset om utvidelse av ordningen med uførepensjon som lønnstilskudd**

Jeg viser til brevet fra Arbeids- og sosialkomiteen av 8. mars 2006.

Jeg er enig i at det er svært viktig at det blir lagt til rette for at alle som ønsker å arbeide får anledning til å det. Det må også gjelde for personer som har fått innvilget uførepensjon. Forsøket med uførepensjon som lønnstilskudd har derfor vært høyt prioritert. Det ble bl.a. satt et ambisiøst måltall mht. antall deltakere i St.prp. nr. 1 (2005-2006). Det har imidlertid vist seg vanskeligere enn forventet å rekruttere uførepensjonister til forsøket. Det ble derfor i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 varslet at forsøket ville bli evaluert og at det på bakgrunn av evalueringen ville kunne bli foretatt justeringer i regelverket mv. og at en ev. utvidelse av ordningen til å omfatte hele landet ville bli vurdert i lys av dette.

ECON har, på oppdrag fra departementet evaluert forsøksordningen. Formålet med evalueringen var bl.a. å belyse årsaker til at det er langt færre deltakere på ordningen enn det som var forventet. ECON ble også bedt om anslå potensialet for ordningen. Evalueringen bygger hovedsakelig på kvalitativ metode, dvs. intervjuer med sentrale aktører på ulike nivå i alle de fem prøvetylkene. Evalueringen viser at både trykdeetaten og Aetat har lagt ned et betydelig arbeid i ordningen, særlig på informasjonssiden. Manglende interesse hos og manglende økonomiske insentiver for uførepensjonistene synes å være de viktigste årsakene til lavt omfang på ordninga. ECON har identifisert følgende fire forklaringsfaktorer:

- De forutsetningene man har bygget på om potensialet for (ytterligere) arbeidsaktivitet blant personer med uførepensjon synes urealistiske.
- Reaktivisering er en tidkrevende prosess. Det tar tid å motivere personer, som har vært ute av arbeidslivet i lang tid, og som har hatt fokus på å sikre seg den trykgheten pensjonen gir.
- Manglende økonomiske insentiver for uførepensjonister. For noen vil det ikke lønne seg å jobbe, og for de fleste innebærer ordningen en økonomisk risiko på sikt.
- Uførepensjonister er ikke formidlingsklare. Selv de som er motiverte for å jobbe, har ikke alltid nødvendig kompetanse, og mange har behov for et attføringsløp.

ECON peker også på at det virker uhensiktsmessig at ordningen bare omfatter dem som fikk innvilget uførepensjon før 1. januar 2004.

ECON mener videre at det egentlig er for tidlig å trekke konklusjoner om ordningens potensial, men at potensialet for ordningen trolig ikke er så stort. De viser imidlertid til at de fleste av dem som ble intervjuet ønsket at den ble videreført som ett av flere reaktiviseringsvirkemidler.

Regjeringen varslet i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 at den ønsket å gjøre det lettere å kombinere arbeid og trygd og at den ønsket å innføre en ordning med uføretrygd som lønnstilskudd i alle fylker. Jeg er primært opptatt av å ha egnede virkemidler for uførepensjonister som ønsker å prøve seg i arbeidslivet. Det har siden 1990-tallet vært gjennomført flere tiltak med sikte på å få flere uførepensjonister tilbake i arbeid. I tillegg til ordningen med uførepensjon som lønnstilskudd finnes det en egen forskrift om reaktivisering (forsøk med nye regler for inntektsprøving av uførepensjon mot arbeidsinntekt), ordinært lønnstilskudd samt en ordning med friinntekt i uførepensjonsordningen. For noen i denne målgruppen kan det i tillegg være aktuelt med yrkesrettet attføring. Verken ordningen med uførepensjon som lønnstilskudd eller reaktiviseringsforskriften har fått det omfanget en i utgangspunktet hadde håpet på. Jeg ønsker derfor å ta meg tid til en grundig gjennomgang av alle reaktiviseringsvirkemidlene. Jeg ønsker å ta utgangspunkt i ECONs analyser og se alle virkemidlene for å få uførepensjonister ut i arbeid i sammenheng. Jeg vil bl.a. se på om avgrensningen av målgruppen for ordningene er fornuftig og da særlig på om de som har fått innvilget uførepensjon etter 1.1.2004 også bør være omfattet av ordningen med uførepensjon som lønnstilskudd. Jeg ønsker å se disse virkemidlene i større sammenheng i forbindelse med arbeidet med Stortingsmeldingen om arbeid, velferd og inkludering som etter planen skal legges fram høsten 2006.

Jeg tar sikte på å fremme forslag om en landsomfattende ordning for uførepensjonister som vil prøve seg i arbeidslivet og vil vurdere om de samme prinsippene bør legges til grunn for en ordning for personer som har fått innvilget uførepensjon eller tidsbegrenset uførestønad etter 1. januar 2004. Jeg ser det imidlertid ikke som hensiktsmessig å gjøre dette før vi har fått en mer helhetlig gjennomgang av alle sider ved gjeldende ordninger.

